Өмір бәсекемен қызықты

Қоңыр күздің бұлынғыр
күндерінің бірінде жолым
түскен Жамсаптың аулы
на. Жазғы шөп шабу нау
қанының қамында жүрген
де тракторы аударылып
опат болған Әмірханына
жол жиегінде белгі орна
Сонырәсімдепқұ
дайы берген—ді. Қасымда
ақсақалдар бар. Бала қай
ғысы оңай ма, қабағы қа
тыңқы оның. Қолы құр ем
ес, Айтмұхамбет, Темірха
ны бар. Ардағы таралып
өсіп келеді. Азамат пен
Саламат та жас өспірім.
Келін екеу. Жанар мен
Алтынкүл енесі Майрашқа
қолғабыс көрсетіп мал са
уады. Құрт жиып, май
шайқайды. Сексенді қусыр
ған Жамал анасы да ши
рақ көрінді. Ұрт сөйлеп
күлдіріп қойды бізді. «Қа
ламыңды шошаңдата бер
ме, бәрі бір қой жоқ са-
ған» деп салды. Күліп жа
тырмыз. Манадан жабын,
қылау Жамсап та жыми
Қайсаразаматтыңіш
інде ұйтқыған сан толқын
ойлар маяға жабылған қой
дай қайыру бермей отыр
ғанын ішім сезеди.

Гаражда механик боп
жүргенде өзі тіленіп қой
шылыққа шыққанды.

Әр қыстауға бір жыл—
жып, көз түрткі болыпты
алғашқы жылдары. Сірә
директорға жақпаған. Әйт
песе басқарушыға. Сөйтіп
жүргенде жаңа өзгеріс ки
ліккен. 1991 жылы алғаш
қылардың бірі болып фер
мерліккешыққан.Алдына

Әйтпесе көрінген кәсіпкер
арбауына түсіп шырын
далып біткенің. Мал өсіру
үшін жайылым керек. Жай
лауға кеше алмаймыз. Ұры
—қарыдан қорқамыз. Амал
сыздан қыстау маңын тө
ңіректейміз. Су төменге
кеткен. Артизнан құдықтар
істеншыққан.Сукөздерін
іздестіріп, құдықтарды қай
та қалпына келтірмейінше
мал көбеймейді. Қасқыр
мен ұрыға жаппай көтері
ліп, майдан ашпай күн
жоқ. Жалғыз жарым фер
мер малын баға ма, қарақ
шы мен бөріні анди ма?
Міне, отырсыздар төрімде.
Екі қабатты кең жай сал
дым. Үй салғандары мақса
тым ата—мекенде табанті
реп отырайын, балаларым
ды, шырмайын деген ниет.
Алты қанат ақ үй де тіге
Мен тіккен үйді
басқалар тіксе. Шалқып
жайлауда отырсақ, шіркін!
Бәсекелесің жоқ бір жама
ны. Ауылдан тәуірлер де
сырттады. Тілшіні шақы—
қып келтіре алмаймыз. АҒ
айын—туған берсең ғана
жақындайды, Алмаса ма
ңына жуымайды. Сонда
бұл малды не үшін көбей
теміз. Киетініміз шет ел—
киімі, ішетініміз щет
елдің тағамы. Мына бауыр
лас Өзбек елі сырттан сы
нық кәмпит те алмайтын
көрінеді. Ал біз сүтке де
йін басқа жұрттан аламыз.
Ірімшік, сірне, сары
май, қазы—қарта тұрғанда
жат—жұрттың жасанды бы

мерліккешыққан. Алдына
үш жүз қой. Төрт
—бес жылда екі мыңға ба
рып жығылған. Екі қабат
ты кең үй салыпты. Техни
ка сатып алыпты. Қазір
қой саны мың қаралы. Ал
пыс—жетпіс сиыр, елуге
тарта жылқы бар.

Әңгіме әр тарапта өрбі
ген. Ол ата қонысында Ор
тауда отыр, Жеті атасын
мүдірмей таратты. Қуан—
дықтан тарайтын Итқара
батырдың ұрпағы. Итқара
Меңдіке—оданатақ
ты Каңтарбай бай,—одан
кезінде үш абыз атанған

Иса қажы, Аскар қажы,
Әкпар қажы тарайды. Әк
пардан Әлжан, одан Шақ
марал—одан Жамсап. Қа
жы ұрпағы боп саналатын
Жамсап діндарларға іш
тартып ақсақалдарға жұ
ғыса жүреді. Ішімдікке ба
сынан жоқ, сірә тегіндегі
кісілік қалпы жібермесе
керек,

«Жастарды, балаларды
ұстау қиындау,—деді ол
сөз арасында,—былай шық
са тіке жатып кеп азғыра
ды көре алмастар. Қиянда
не бар, малды сатып қала
ға көшпейсіңдер ме; Сон
да далада кім қалады?
Жастар қорғасын толқып
тұрған. Қатқан түйяк ме
нің өзім қажимын. Бір бұ
рау сатып алсаң есе
шығынға батасың, Тері де
құнсыз. Үкіметке датым
бар. Малды

дығына шыдайык. Өнімді
үкімет өзі сатып алсын.

ламығы неме керек. Мал

ді, сонда не құн
бар? Ақтылы қой өсірген
шаруагерде нендей қасиет
қалады. Жүрген бір итар
шы, Сөйтеді де ойбайауыл
құрыды,бар қазақ қалаға
көшіп жатыр деп ұрандай
мыз. Бұл қалпында дала
да жан қалмай ма деп қор
қамын, Қамқорлық деген
қайда? ҮКІМЕТ су көздерін
ашып, ұры—қарыны ты—
йып, қасқырды ұйпап бер
сің, Арнайы жарақтанған
аңшылар бригадасын шы
ғарып қасқырды жаппай
ауласа несі қиын. Осы маң
ныңқасқырынмағансоғып
әкеп берген адамға
бір семіз тайды жетекте
тіп жіберер едім. Қалталы
мырзалар бас біріктіріп қа
ра құлақ аулаған аңшы—
ларға көтерме бәйге жа—
рияласа аңщы аңдыздайды
онда. Соған пейіл жок,

Кең жайылыста отырған
малды ауылдар бейбіт тір
шіліктен қалған, Қос үрей
күн кешеді. Саудаға шық
са ауылда малы ұрлана
ды. Сәл көзі тайса қаскыр
аңдағайлайды. Жолбасар
қарақшылар алыстан ора
ғытып тағы тыныншын кеті
реді. Соның бәріне шыдап
қиянда ақтылы қой өсіріп,
хан сарайындай екі қабат
әдемі үй салып балаларын
ата кәсіп мал бағуға бау
лыған Жамсаптың ауылы
нан жақсы үмітпен аттан
дық

Өмір КӘРІПҰЛЫ,
газеттің арнаулы тілшісі.

Заман.- 1999.- 9 қаңтар (№2).- 3 б.